

Zlepšenie prístupu k spravodlivosti: právna pomoc pri cezhraničných občianskych a obchodných sporoch

Uznesenie Európskeho parlamentu z 11. júna 2013 o zlepšení prístupu k spravodlivosti: právna pomoc pri cezhraničných občianskych a obchodných sporoch (2012/2101(INI))

Európsky parlament,

- so zreteľom na smernicu Rady 2003/8/ES z 27. januára 2003 o zlepšení prístupu k spravodlivosti pri cezhraničných sporoch ustanovením minimálnych spoločných pravidiel týkajúcich sa právnej pomoci pri takýchto sporoch¹,
 - so zreteľom na správu Komisie Európskemu parlamentu, Rade a Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru z 23. februára 2012 o uplatňovaní smernice 2003/8/ES o zlepšení prístupu k spravodlivosti pri cezhraničných sporoch ustanovením minimálnych spoločných pravidiel týkajúcich sa právnej pomoci pri takýchto sporoch (COM(2012)0071),
 - so zreteľom na článok 47 Charty základných práv Európskej únie,
 - so zreteľom na Haagsky dohovor z 25. októbra 1980 o uľahčení prístupu k justičným orgánom v cudzine,
 - so zreteľom na článok 48 rokovacieho poriadku,
 - so zreteľom na správu Výboru pre právne veci a stanovisko Výboru pre vnútorný trh a ochranu spotrebiteľa (A7-0161/2013),
- A. keďže v článku 47 ods. 3 Charty základných práv Európskej únie sa ustanovuje, že „právna pomoc sa poskytuje osobám, ktoré nemajú dostatočné prostriedky, v prípade, ak je táto pomoc potrebná na zabezpečenie efektívneho prístupu k spravodlivosti“;
- B. keďže smernica Rady 2003/8/ES obsahuje ustanovenia, ktorými sa zabezpečuje, aby občania, ktorí sú účastníkmi cezhraničných sporov, mali prístup k spravodlivosti;
- C. keďže hlavným ustanovením smernice sa zabezpečuje, aby poskytnutie právnej pomoci nebolo možné odmietnuť len z toho dôvodu, že ide o cezhraničný spor, a každý členský štát si teda zachováva vlastný systém právnej pomoci, ktorý ale musí sprístupniť osobám z iných členských štátov;
- D. keďže smernica ďalej stanovuje podmienky poskytnutia cezhraničnej právnej pomoci, najmä čo sa týka finančných prostriedkov, podstaty sporu a cezhraničného charakteru sporu;
- E. keďže právna pomoc sa musí poskytovať len osobám, ktoré nemajú v dôsledku svojej finančnej situácie možnosť prístupu k spravodlivosti bez takejto pomoci;

¹ Ú. v. ES L 26, 31.1.2003, s. 41.

- F. keďže finančná situácia sa posudzuje podľa platných usmernení v členskom štáte, v ktorom má daný súd sídlo, pričom v niekoľkých členských štátoch sa uplatňujú pevne stanovené hraničné hodnoty;
- G. keďže v jednotlivých členských štátoch sa uplatňujú značne odlišné hraničné hodnoty a občan, ktorý je v jednom členskom štáte považovaný za osobu, ktorá potrebuje právnu pomoc, nemusí byť za takúto osobu považovaný v inom členskom štáte, pričom článok 5 ods. 4 smernice tento problém čiastočne uznáva;
- H. keďže v záujme riešenia týchto nezrovnalostí treba zvážiť, či by občan mal mať tiež možnosť požiadať o právnu pomoc v členskom štáte pobytu a nechať o svojej žiadosti rozhodnúť orgány tohto členského štátu;
- I. keďže v záujme uľahčenia situácie pre občanov aj orgány, ktoré smernicu uplatňujú, by občania mali mať v prípade cezhraničných žiadostí o právnu pomoc možnosť voľby, či sa o ich žiadosti bude rozhodovať v členskom štáte pobytu alebo v členskom štáte, v ktorom má daný súd sídlo alebo v ktorom sa má rozhodnutie vykonať;
- J. keďže v prípade, že by občania mali takúto možnosť voľby, orgány členských štátov by mohli uplatňovať vlastné kritériá a nemuseli by postupovať žiadosť alebo sa riadiť podmienkami a usmerneniami iného členského štátu;
- K. keďže občania, ktorých nárok na právnu pomoc bol uznaný v ich členskom štáte pobytu, by mohli o tomto uznaní dostať osvedčenie, ktoré by akceptovali orgány členského štátu, v ktorom má daný súd sídlo alebo v ktorom sa má rozhodnutie vykonať;
- L. keďže cezhraničná právna pomoc podľa tejto smernice sa vzťahuje aj na dodatočné náklady, ktoré sú spojené s cezhraničným charakterom vecí, ako sú náklady na tlmočenie a preklady a cestovné náklady;
- M. keďže informácie o pomoci dostupnej občanovi v oblasti spravodlivosti sa musia podávať v jednom z úradných jazykov Únie, aby sa zaručilo, že občan bude náležite informovaný v jazyku, ktorému rozumie;
- N. keďže Haagsky dohovor z 25. októbra 1980 o uľahčení prístupu k justičným orgánom v cudzine obsahuje podobné ustanovenia na medzinárodnej úrovni, ale uplatňuje ho len 17 z 27 členských štátov;
- O. keďže by preto bolo potrebné podnietiť členské štáty k tomu, aby tento dohovor podpísali alebo ratifikovali;

Uplatňovanie smernice 2003/8/ES

1. víta skutočnosť, že Komisia predložila správu o uplatňovaní smernice 2003/8/ES;
2. vyjadruje poľutovanie nad skutočnosťou, že Komisia sa nezaobrá priamo európskymi konaniami, na ktoré sa takisto vzťahuje smernica o právnej pomoci, ako napríklad európske konanie vo veciach s nízkou hodnotou sporu, aj keď uplatňovanie smernice na vyššie uvedené konanie v období od 1. januára 2009 do 31. decembra 2010 sa už mohlo určite preskúmať;
3. s uspokojením poznamenáva, že všetky členské štáty túto smernicu transponovali;

konštatuje však, že výklad rozsahu pôsobnosti smernice sa v jednotlivých členských štátoch v niektorých bodoch odlišuje;

4. poukazuje na to, že v súvislosti s ďalšou správou je potrebné zistiť počet a tematické zameranie vecí v jednotlivých krajinách s cieľom získať podrobný a hodnoverný prehľad využívania tohto nástroja;

Zvyšovanie povedomia o práve na cezhraničnú právnu pomoc

5. vyjadruje poľutovanie nad skutočnosťou, že o právach vyplývajúcich z tejto smernice vie len pomerne málo občanov a právnikov;
6. vyzýva Komisiu a členské štáty, aby prijali opatrenia na zvýšenie povedomia o práve na cezhraničnú právnu pomoc v občianskych a obchodných veciach, a tak zlepšili voľný pohyb občanov;
7. oceňuje dobrú prácu, ktorá sa vykonáva prostredníctvom portálu EÚ e-Justice, justičnej siete EÚ, ako aj projektu e-CODEX (komunikácia prostredníctvom výmeny údajov online), najmä v súvislosti s dostupnosťou formulárov na právnu pomoc uvedených v smernici Rady 2003/8/ES na portáli EÚ e-Justice; vyzýva však na zvýšenie prehľadnosti a uľahčenie prístupu k týmto formulárom právnej pomoci a k vnútroštátnym formulárom právnej pomoci na všetkých týchto platformách vrátane jasných a praktických informácií o tom, ako najlepšie uplatňovať právnu pomoc v jednotlivých členských štátoch v cezhraničných občianskych a obchodných sporoch;
8. ďalej vyzýva Komisiu a členské štáty, aby začali účinnú informačnú kampaň s cieľom osloviť veľký počet potenciálnych príjemcov, ako aj právnikov;
9. zastáva názor, že ani iné európske konania, napríklad európske konanie s nízkou hodnotou sporu alebo európske konanie o platobnom rozkaze, nie sú známe a že sa prostredníctvom súčasnej informačnej politiky tiež nedosiahne vysoká miera ich známosti;
10. poukazuje na to, že na sprístupnenie informácií o právnej pomoci by sa mohli použiť nové technologické a komunikačné nástroje; preto odporúča, aby Komisia a členské štáty využívali širokú škálu komunikačných kanálov vrátane internetových kampaní a interaktívnych platforiem, ako napr. Európsky portál elektronickej justície, ako nákladovo efektívnych spôsobov oslovenia občanov;
11. poukazuje na to, že ak sa má zabezpečiť kontinuita otvoreného konania, je potrebné zlepšiť dočasnú a trvalú možnosť uchovania formulárov žiadostí o právnu pomoc, ako je to v prípade formulárov na ostatné konania, najmä na konanie vo veciach s nízkou hodnotou sporu a konanie o platobnom rozkaze, a zabezpečiť okrem iného to, aby boli tieto formuláre zobrazované rovnako vo všetkých jazykoch, a to i na internetovej stránke Európskeho justičného atlasu pre občianske veci a na Európskom portáli elektronickej justície; vyzýva Komisia, aby na tento účel prijala bezodkladné opatrenia;

Zabezpečenie náležitej právnej podpory

12. domnieva sa, že by sa mali zriadiť databázy právnikov s dostatočnými jazykovými znalosťami a znalosťami porovnávacieho práva na riešenie vecí cezhraničnej právnej

pomoci, čím by sa zaručilo, aby týmito vecami boli poverení právnici schopní konať v týchto veciach; berie na vedomie existujúce cezhraničné právne databázy, ako napr. platformu Find-a-Lawyer (Nájdí právnik), ktoré sú v tejto oblasti úspešnými príkladmi z praxe, a žiada, aby boli takéto nástroje ďalej rozvíjané s cieľom zapracovať ich do databázy právnikov registrovaných na Európskom portáli elektronickej justície;

13. tvrdí, že sú žiaduce osobitné programy odbornej prípravy, v ktorých by právnici získali odbornú spôsobilosť v oblasti cezhraničných vecí a ktoré by sa zameriavali na jazykové kurzy a porovnávacie právo; naliehavo vyzýva Komisiu, aby spolu s členskými štátmi podporovala osobitné opatrenia na ďalšie vzdelávanie právnikov, ktorí poskytujú služby v rámci právnej pomoci;
14. uznáva, že právna podpora a odborná príprava predstavujú pre členské štáty náklady a že v súčasnej hospodárskej situácii môže byť financovanie týchto oblastí v mnohých členských štátoch obmedzené; vyzýva preto Európsku komisiu, aby podľa možnosti poskytla členským štátom finančné prostriedky na zaistenie konzistentnej a vysokej úrovne právnej odbornej prípravy o cezhraničnej právnej pomoci pri občianskych a obchodných sporoch;

Uľahčenie uplatňovania smernice pre občanov

15. zdôrazňuje, že je dôležité, aby bol postup predkladania žiadostí jednoduchý, aby boli občania vždy schopní požiadať o právnu pomoc bez pomoci právnik; navrhuje, aby boli občania absolvujúci tieto postupy automaticky informovaní o existencii právneho portálu e-Justice, ktorý im uľahčí prístup k informáciám;
16. považuje za vhodné určiť v súlade s existujúcimi systémami právnej pomoci samostatný orgán zodpovedný za zabezpečenie cezhraničnej právnej pomoci s ústredným miestom v každom členskom štáte, ktoré by prijímalo a ďalej postupovalo žiadosti o právnu pomoc;
17. zastáva názor, že na stanovenie hospodárskych kritérií na poskytnutie právnej pomoci by sa mali viac zohľadniť rôzne životné náklady v jednotlivých členských štátoch a malo by sa presnejšie vysvetliť, ako sa majú tieto rozdiely zohľadniť;
18. navrhuje, aby žiadatelia mali možnosť voľby, či budú žiadať o právnu pomoc v členskom štáte svojho pobytu alebo v členskom štáte, v ktorom má daný súd sídlo alebo v ktorom sa má rozhodnutie vykonať; poznamenáva, že za takýchto podmienok by orgány každého členského štátu mohli pri rozhodovaní o žiadosti uplatňovať vlastné kritériá;
19. navrhuje, aby každé rozhodnutie orgánov členského štátu pobytu o poskytnutí právnej pomoci, ktoré je doložené spoločným osvedčením, bolo účinné aj v členskom štáte, v ktorom má daný súd sídlo alebo v ktorom sa má rozhodnutie vykonať;
20. odporúča, aby náklady, ktoré sa vzťahujú na právnu pomoc, zahŕňali aj náklady na akékoľvek povinné predstúpenie pred súd alebo iný orgán, ktorý vyhodnocuje žiadosť, alebo náklady s tým spojené;
21. vyzýva Komisiu a členské štáty, aby venovali osobitnú pozornosť najviac zraniteľnými skupinám s cieľom zabezpečiť, aby boli zohľadnené ich potreby;

22. vyzýva Komisiu, aby predložila návrh na zmenu smernice v zmysle predchádzajúcich bodov s cieľom stanoviť spoločný vyšší štandard pre cezhraničnú právnu pomoc;

Podporovanie alternatívnych foriem právnej podpory

23. nabáda členské štáty, aby zaviedli efektívnejšie systémy spolupráce medzi verejnými orgánmi a mimovládnyimi organizáciami s cieľom zlepšiť prístup občanov k právnej pomoci a právnemu poradenstvu;
24. vyzýva na zavedenie systému skorého oznamovania medzi vnútroštátnymi jurisdikciami, aby sa o žiadosti o pomoc podanej v jednom členskom štáte mohli dozvedieť aj ostatné členské štáty;
25. navrhuje tiež väčšiu spoluprácu medzi Komisiou, členskými štátmi a profesijnými orgánmi a organizáciami v oblasti práva, ako sú napríklad európske a vnútroštátne advokátske komory a združenia právnikov;
26. víta početné iniciatívy, ktoré sa ukázali ako dobré príklady najlepších postupov v oblasti bezplatného právneho poradenstva vrátane agentúr pro bono a právnych kliník;
27. povzbudzuje členské štáty k tomu, aby zabezpečili dostupnosť právnej pomoci pred súdnym procesom a uľahčili k nej prístup, a to aj pokiaľ ide o poradenstvo o alternatívnych spôsoboch riešenia sporov, ktoré sa často ukázali ako nákladovo efektívnejšie a časovo menej náročné než súdne konanie;

Medzinárodné aspekty právnej pomoci

28. vyzýva tie členské štáty, ktoré ešte nepodpísali a/alebo neratifikovali Haagsky dohovor z 25. októbra 1980 o uľahčení prístupu k justičným orgánom v cudzine, aby tak urobili, keďže sa tým zlepši prístup občanov k spravodlivosti mimo Európskej únie;

o

o o

29. poveruje svojho predsedu, aby postúpil toto uznesenie Rade a Komisii a členským štátom.